

Творчий доробок М. В. Лисенка в аудіовізуальних документах ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного

Серед розмаїття документальних свідоцтв минулого особливий інформаційний потенціал мають аудіовізуальні джерела. Єдиною в Україні спеціалізованою архівною установою, яка зберігає документи на нетрадиційних носіях інформації за період з кінця 50-х років XIX ст. до сьогодення, є Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного (далі – ЦДКФФА України). У фондах архіву широко представлені документи, що висвітлюють життєвий та творчий шлях українського композитора, диригента, педагога М. В. Лисенка. На зберіганні знаходиться більше 1000 звукозаписів його творів (опери, пісні, хорові і симфонічні твори, інструментальна музика тощо) у виконанні провідних музикантів, співаків, творчих колективів, записані в різні роки, зокрема: М. С. Гришка, Б. М. Гмирі, І. С. Козловського, А. І. Кікота, О. Д. Ропської, Н. М. Петренко-Матвійчук, А. Б. Солов'яненка, В. А. Степової, Національної заслуженої академічної капели України “Думка”, Національного заслуженого академічного українського народного хору України ім. Г. Г. Верьовки, учнів Київської музичної школи ім. М. В. Лисенка, хору ім. П. Майбороди Національної радіокомпанії України, професійних і самодіяльних колективів різних регіонів України.

У архіві зберігаються записи таких камерно-вокальних творів М. В. Лисенка: “Минають дні” – виконавець М. С. Гришко (1935, 1954, 1962), П. П. Кармалюк (1953), А. Ю. Мокренко (1966), Д. М. Гнатюк (1964) та ін.; “Чого мені тяжко” – Б. Р. Гмиря, М. В. Микиша (1955), Ф. К. Максименко (1955), А. О. Григор'єв (1957), Я. В. Гнатюк (1983), В. Д. Манолов (1990), О. В. Цапко (1992); “У сні я плакав” – С. Д. Козак (1954), В. П. Страт'єв (1987); “У перетику ходила” – Н. Клименко (1953), Л. І. Жилкіна (1958); “Човен” – Д. М. Гнатюк (1953), В. В. Женченко (1970), О. Й. Дарчук (1971); “Місяцю-князю” – М. С. Фокін (1954, 1956), З. М. Гайдай (1957), Т. С. Калустян (1957), Л. І. Жилкіна (1958), В. М. Авдєєв (1965), Е. І. Яроцька (1966), Н. К. Міссіна

(1979), Н. М. Петренко-Матвійчук (1992); “Не забудь юних днів” – дует Л. М. Телюк та О. О. Трач (1953), Ф. К. Максименко (1955), О. Й. Дарчук (1963), С. М. Пікульський (1980), М. Я. Байко (1983), вокальне тріо сестер Байко (1984); “Ні, мамо, не можна” – Л. І. Жилкіна (1967), Є. О. Акритова (1977); “Безмежнеє поле” – М. С. Гришко (1956), Г. Дранов (1965), Б. Р. Гмиря, В. І. Анісімов (1969), Я. В. Гнатюк (1986), А. Б. Солов’яненко (1982), О. А. Басенко (1984), Р. Г. Майборода (1992); “Чого так поблідли троянди ясні?” – С. Д. Козак (1954), В. Ф. Козерацький (1955), Г. С. Сухорукова (1959), М. П. Майдачевська (1965), В. А. Бокоч (1981), В. Д. Ігнатенко (1993); “Садок вишневий коло хати” – Є. І. Чавдар (1954, 1956), Д. Г. Петриненко (1962), П. С. Білинник (1963), О. В. Цапко (1992); “У мене був коханий, рідний край” – С. Д. Козак (1954), М. С. Гришко (1956), В. Д. Ігнатенко (1993); “Якби мені, мамо, намисто” – Н. Клименко (1953), Е. І. Яроцька (1954), В. М. Гужова (1954), К. П. Радченко (1964), І. Д. Яценко (1982); “Не жаль мені” – С. Д. Козак (1954), В. А. Бокоч (1992); “На личеньку у тебе” – М. С. Фокін (1954, 1957), В. Г. Зарков (1982), І. Д. Яценко (1982); “Коли розлучаються двоє” – М. С. Гришко (1935, 1957), П. П. Кармалюк і М. С. Фокін (1954), М. С. Фокін і Б. М. Пузін (1954), М. С. Фокін (1956), дует Л. А. Тринос та В. А. Тринос (1966), М. Ф. Раков та О. М. Таранець (1973), квартет “Явір” (1985), В. Г. Зарков і О. М. Таранець (1986); “Коли настав чудовий май” – М. С. Фокін (1954, 1956), П. С. Білинник (1970), С. М. Пікульський (1980), В. Д. Ігнатенко (1993); “Мені однаково” – М. В. Микиша (1954), М. С. Гришко (1955), Б. Р. Гмиря (1967), Р. Г. Майборода (1980), І. С. Козловський (до 1984), С. М. Пікульський (1992); “Ти не моя” – Ф. К. Максименко (1955), В. М. Авдєєв (1965), П. С. Білинник (1970), М. С. Гришко (1970), А. Б. Солов’яненко (1982); “Тече вода з-під явора” – вокальне тріо сестер Байко; М. К. Петровська, В. М. Калініна, Л. В. Грошева, О. Г. Полупанова (1954), квартет “Явір” (1992); “Сонце заходить” – К. П. Радченко, Е. М. Томм, К. Д. Огневой (1957); “Смутної провесни” – В. Н. Ялcut (1954), В. М. Гужова (1954), Г. С. Сухорукова (1959), А. О. Григор’єв (1957), Є. О. Акритова (1977); “Нічого, нічого” –

Г. С. Сухорукова (1959), А. Д. Дубінін (1964), М. П. Майдачевська (1965), Б. Р. Гмиря (1967), Н. О. Ткаченко (1974), Я. В. Гнатюк (1983), С. М. Пікульський (1983), М. Ю. Стефюк (1993), А. Б. Солов'яненко; “Розвійтеся з вітром” – В. Ф. Козерацький (1955), Ф. К. Максименко (1967), А. Б. Солов'яненко (1982); “За сонцем хмаронька пливе” – К. П. Радченко, Е. М. Томм, К. Д. Огнєвой, В. І. Пазич (1957); “Оце тая стежечка” – В. О. Кобржицький (1953), М. С. Фокін (1954, 1956), Ф. К. Максименко (1967), П. С. Білинник (1970), Є. О. Акритова (1977), В. Г. Зарков (1982); “Признание” – вокальний квартет М. К. Петровська, В. М. Калініна, Л. В. Грошева, О. Г. Полупанова (1954), В. А. Бокоч (1980), В. Г. Зарков (1982), І. Д. Яценко (1982); “Хіба тільки трояндам цвісти” – М. П. Майдачевська (1965), О. М. Слободяник (1981), В. Г. Зарков (1982); “Я вірую в красу” – В. І. Веприк (1956), О. М. Слободяник (1981), В. Г. Зарков (1982), І. Д. Яценко (1982); “Огні горять” – Б. М. Пузін (1954), В. Ф. Козерацький (1955), О. М. Корабейченко (1955), О. О. Чулюк-Заграй (1981), А. Б. Солов'яненко (1982, 1984), С. М. Пікульський (1983); “На сірій скелі мак цвіте” – Е. М. Томм (1968), О. М. Слободяник (1981), В. А. Бокоч (1992), С. М. Пікульський (1992); “Наче та, що з хвиль вродилась” – С. М. Пікульський (1980), В. Г. Зарков (1982), І. Д. Яценко (1982), В. Д. Ігнатенко (1993); “Ой, одна я, одна” – Д. Г. Петриненко (1962), К. П. Радченко (1963), Є. О. Акритова (1977), В. А. Степова (1992) та багато інших.

Дослідники матимуть унікальну можливість прослухати музичні твори у різному виконанні і у звукозаписах різних років. Так, у фондах архіву зберігаються записи опери “Ноктюрн” у виконанні студентів Львівської консерваторії ім. М. Лисенка у супроводі оркестру Львівської обласної філармонії (дата запису 1958 р.) та у виконанні артистів Київського театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка (дата запису 1991 р.).

Опера М. В. Лисенка “Наталка-Полтавка” також представлена у звукозаписах різних років і у виконанні майстрів сцени І. С. Паторжинського, М. І. Литвиненко-Вольгемут, І. С. Козловського, М. С. Гришка, З. М. Гайдай та

ін. Зокрема, зберігаються окремі арії Петра у виконанні П. С. Білинника (1955), К. М. Столяра (1958, 1971, 1975), В. І. Тимохіна (1958, 1967), І. С. Козловського (1963), В. Д. Авдєєва (1964), А. Д. Дубініна (1964), А. В. Іщенко (1967, 1968), О. М. Дяченка (1988), А. Б. Солов'яненка та ін.; Наталки – О. Д. Оголівець (1955), З. П. Христич (1962), Л. І. Жилкіної (1962), Н. Тичинської (1966), Д. Г. Петриненко (1966), Є. В. Колесник (1966, 1969), Б. А. Руденко (1970), К. П. Радченко (1971), М. Ю. Стефюк (1975), Л. Л. Забілястої (1988), Л. Ф. Давимуки (1988), Л. О. Волянської (1991) та ін.; Возного – М. К. Кондратюка, Б. Г. Буткова (1954) та ін.; Виборного – І. С. Паторжинського, М. Д. Роменського, Є. І. Червонюка (1955, 1960), А. А. Ейзена (1964), О. М. Загребельного (1972), В. Г. Грицюка (1972) та ін.

Зберігається записи опери “Тарас Бульба” у виконанні артистів Театру опери і балету ім. Т. Шевченка 1958, 1960, 1964, 1968, 1969 рр. Крім того, окремі арії Тараса у виконанні І. С. Паторжинського (перезапис 1982 р.), М. Д. Роменського (1958), А. І. Кікота (1959, 1968), О. О. Чулюк-Загряя (1960), Є. І. Червонюка (1965), О. М. Загребельного (1972), М. С. Шопші (1986), В. Г. Грицюка (1989) та ін.; Остапа – П. П. Кармалюка (1957), М. С. Гришка (1960), Д. М. Гнатюка (1961), А. Ю. Мокренка (1966), Г. В. Кузовкова (1968), С. Д. Козака (1971), Я. В. Гнатюка (1984), М. Ф. Минайла (1986), Б. Й. Косопуда (1989) та ін.; Марильці – Г. С. Шоліної (1960, 1962, 1964), Є. І. Чавдар (1960, 1968), К. П. Радченко (1969), Л. О. Волянської (1991) та ін.

Фонди архіву постійно поповнюються новими записами музичних творів композитора, зокрема, у березні 2010 р. від почесного члена Всеукраїнського жіночого товариства ім. Олени Теліги Ярослави Плав'юк надійшли грамплатівки із записами творів українських композиторів у виконанні хору “Україна” (Монреаль, 1959 р.) під керуванням Н. Городовенка, серед них – запис народної пісні “І шумить, і гуде” у музичній обробці М. В. Лисенка.

Крім музичних творів, на зберіганні знаходяться: запис спогадів доньки композитора (1963 р.); виступ Л. М. Ревуцького на святкуванні 120-річчя митця

(1962 р.); репортажі з відкриття пам'ятника М. В. Лисенку у м. Києві (1965 р.), конференції “М. В. Лисенко і кобзарство” (1991 р.) та ін.

Серед кінодокументів, присвячених композитору, кінофільми – “Певець народа” (1962 р., Київнаукфільм), “І струни Лисенка живі...” (1967 р., Укркінохроніка), зняті до 120-ї та 125-ї річниць від дня його народження, низка кіносюжетів про родину композитора та урочисті заходи: відкриття меморіальної дошки на будинку № 19 по вул. Рейтарській у м. Києві (1955 р.); пам'ятника композитору у с. Гриньки Глобинського району Полтавської області (1957 р.) та м. Києві (1965 р.), презентація поштової марки до 150-річчя (1992 р.).

Доповнюють колекцію документів ЦДКФФА України 16 фотопортретів М. В. Лисенка 1865–1910 рр., групові знімки з композиторами К. Г. Стеценком, О. А. Кошицем, близько 30 знімків членів його родини, світлини з урочистих заходів по вшануванню пам'яті композитора.

Аудіовізуальні документи стануть у нагоді дослідникам творчості композитора, організаторам творчих зустрічей та вечорів із вшанування його пам'яті, авторам теле- і радіопередач, поціновувачам його творчості.

Климович Наталія Миколаївна – завідувач сектору публікації документів відділу використання інформації документів Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного